

Briuselis, 2019 05 24
COM(2019) 236 final

**KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

ES žaliosios infrastruktūros strategijos įgyvendinimo pažangos apžvalga

{SWD(2019) 184 final}

1. Aplinkybės ir įvadas

Žalioji infrastruktūra ES žaliosios infrastruktūros strategijoje apibrėžiama kaip „strategiškai suplanuotas gamtinių ir pusiau gamtinių zonų tinklas, kuriame kiti aplinkos objektai suprojektuoti ir tvarkomi siekiant sudaryti sąlygas įvairioms ekosisteminėms paslaugoms. Ji apima žaliąsias zonas (arba mėlynąsias, jei tai jūrinės ekosistemos) ir kitus fizinius sausumos (įskaitant pakrantes) ir jūrinius objektus. Sausumos žaliosios infrastruktūros gali būti tiek kaimuose, tiek miestuose“.

Skirtingai nuo pilkosios infrastruktūros, atliekančios tik vieną funkciją, žaliosios zonos, kurioms būdinga biologinės įvairovės gausa, gali dažnai tuo pačiu metu ir labai mažomis sąnaudomis atlikti įvairias labai naudingas funkcijas žmonių, gamtos ir ekonomikos labui.

ES žaliosios infrastruktūros pagrindą sudaro tinklas „Natura 2000“, taip pat natūralios ir pusiau natūralios zonos, nepatenkančios į „Natura 2000“, pavyzdžiui, parkai, privatūs sodai, gyvatvorės, augalinės buferinės juostos išilgai upių arba elementų gausa pasižymintys žemės ūkio kraštovaizdžiai, turintys tam tikrų ypatybių ir susiję su tam tikra veikla, bei dirbtiniai elementai, tokie kaip žalieji stogai, žaliosios sienos ar ekologiniai tiltai ir žuvų pralaidos. Apskaičiuota, kad vien tik tinklo „Natura 2000“ teikiamų ekosisteminių paslaugų pajamos per metus visoje ES sudaro 300 mlrd. EUR¹, o žaliosios infrastruktūros nauda yra gerokai didesnė.

Pagal ES biologinės įvairovės strategijos iki 2020 m. 2 tikslą numatyta, kad „iki 2020 m., įdiegus žaliąją infrastruktūrą ir atkūrus bent 15 % nualintų ekosistemų, esama ekosistemų ir jų teikiamų paslaugų būklė bus išlaikyta ir pagerinta“. Visiškai įgyvendinus šį 2 tikslą ir atkūrus „Natura 2000“ vietovių palankią būklę būtų galima sukurti atitinkamai iki 50 000 ir 140 000 darbo vietų; gauti iki 4,2 ir 11,1 mlrd. EUR tiesioginių pajamų per metus; ir platesnio masto naudą iš ekosisteminių paslaugų².

2013 m. Komisija patvirtino ES žaliosios infrastruktūros strategiją³, kad padidintų šią ekonominę naudą, pritraukdama daugiau investicijų į Europos gamtinį kapitalą, kad iki 2020 m. būtų galima pasiekti jos iškeltus biologinės įvairovės tikslus. Ją sudarė keturios prioritetinės darbo kryptys: žaliosios infrastruktūros skatinimas pagrindinėse politikos srityse; galimybių gauti finansavimą didinimas; geresnis informavimas, tvirtesnė žinių bazė ir inovacijų skatinimas; ir ES lygmens žaliosios infrastruktūros projektai.

Strategijoje numatyta, kad **iki 2017 m. pabaigos Komisija turėtų apsvarstyti žaliosios infrastruktūros plėtros pažangą ir paskelbti įgytos patirties ataskaitą bei rekomendacijas dėl tolesnių veiksmų**. Veiksmų plane gamtai, žmonėms ir ekonomikai⁴ nurodoma, kad atliekant šią peržiūrą bus toliau informuojama apie pažangą įgyvendinant

¹ *The Economic benefits of the Natura 2000 Network*; 2013, ISBN 978-92-79-27588-3.

² Eftec, ECNC, UAntwerp & CEEWEB (2017) *Promotion of ecosystem restoration in the context of the EU biodiversity strategy to 2020*.

³ COM(2013) 249 final.

⁴ COM(2017) 198 final.

strategines investicijas į žaliąją infrastruktūrą ES. Tai irgi padės parengti galutinį ES biologinės įvairovės strategijos iki 2020 m. įvertinimą.

Atliekant peržiūrą atsižvelgiama į padarytą pažangą ir iššūkius, su kuriais susiduriama tiek ES, tiek valstybių narių lygmeniu⁵ įgyvendinant keturias prioritetines strategijos darbo kryptis; daromos išvados ir pateikiami pasiūlymai dėl tolesnio strategijos įgyvendinimo.

2. Pažangos ir uždavinių vertinimas

2.1 Žaliosios infrastruktūros skatinimas pagrindinėse politikos srityse: pažanga ir iššūkiai

Žaliosios infrastruktūros strategijoje pabrėžiama būtinybė užtikrinti, kad žalioji infrastruktūra taptų įprasta teritorijų planavimo ir plėtros dalimi ir būtų visiškai integruota į sričių, kurių visus ar kai kuriuos tikslus galima pasiekti įgyvendinant gamtinius sprendimus, politiką. Joje numatyta, kad pagrindinės politikos sritys, per kurias bus skatinama vystyti žaliąją infrastruktūrą, yra regionų ar sanglaudos, klimato ir aplinkos politika, nelaimių rizikos valdymas, sveikatos ir vartotojų apsaugos politika bei bendra žemės ūkio politika. Tinklo „Natura 2000“ vietovės ir funkcijos sudaro ES žaliosios infrastruktūros pagrindą. Atlikus Gamtos direktyvų tinkamumo patikrą buvo padaryta išvada, kad nors direktyvos yra esminės ES biologinės įvairovės strategijos iki 2020 m. įgyvendinimo priemonės, vien tik jomis negalima pasiekti strategijos „ES 2020“ tikslo sustabdyti biologinės įvairovės nykimą. Veiksmų plane gamtai, žmonėms ir ekonomikai numatomos papildomos priemonės, pavyzdžiui, parengti gairės, kuriomis būtų skatinamas kurti žaliajai infrastruktūrai skirtus ES lygmens projektus siekiant geresnių „Natura 2000“ vietovių sąsajų, kad būtų galima įgyvendinti Gamtos direktyvų tikslus, kartu įgyvendinant kitus su ES biologine įvairove susijusius tikslus.

Įdiegti žaliąją infrastruktūrą galima tiek išsaugant gerą esamų biologinės įvairovės gausa pasižyminčių ekosistemų būklę, tiek atkuriant nualintas ekosistemas tinklo „Natura 2000“ viduje ir už jo ribų. Pagal Paukščių ir Buveinių direktyvas valstybės narės turi parengti „Natura 2000“ vietovių, kuriose rūšys ir buveinės dar nėra pasiekusios palankios apsaugos būklės, atkūrimo tikslus ir priemones. Pagrindinė priemonė nustatant išsaugojimo ir atkūrimo prioritetus regioniniu ar nacionaliniu lygmeniu yra valstybių narių pagal Buveinių direktyvos 8 straipsnį parengtos prioritetinės veiksmų programos. Naujasis šių prioritetinių veiksmų programų⁶ formatas apima galimybę įtraukti informaciją apie susijusias didesnio masto žaliosios infrastruktūros priemones.

Pagal Biologinės įvairovės strategijos 6a veiksmą, Komisijai padedant, valstybės narės ragintos iki 2014 m. parengti strateginę struktūrą, kurią įdiegus bus galima nustatyti subnacionalinio, nacionalinio ir ES lygmens ekosistemų atkūrimo prioritetus. 2014 m. Komisija paskelbė tyrimą, kuris padėtų valstybėms narėms teikti pirmenybę nualintų

⁵ Žr. pridedamą tarnybų darbinį dokumentą ir 28 šalių duomenų suvestines, pagrįstas 2017 m. surinkta informacija.

⁶ <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/PAF%20format%20EN.docx>

ekosistemų atkūrimui⁷. Nors nacionaliniu ir subnacionaliniu lygmenimis esama vos kelių atkūrimo prioritetų nustatymo sistemų⁸, tam tikra atkūrimo veikla yra vykdoma⁹ – dažnai pagal kitus atitinkamus ES teisės aktus, pvz., Vandens pagrindų direktyvą ir Jūrų strategijos pagrindų direktyvą. Reikia daugiau pastangų siekiant užbaigti rengti nacionalines atkūrimo prioritetų nustatymo sistemas, kad būtų įgyvendintas 6b veiksmas kartu su prioritetinių veiksmų programomis pagal Gamtos direktyvas taip, kad tai atitiktų ES iniciatyvos „Ekosistemų ir jų paslaugų kartografavimas ir vertinimas“¹⁰, metodiką ir atkūrimo veiklą, kurios reikalaujama pagal ES teisės aktus.

Kelios valstybės narės sukūrė nacionalinius ekologinius tinklus arba lygiavertes priemones. Daugelyje valstybių narių su žaliaja infrastruktūra tiesiogiai susiję tikslai ar reikalavimai yra įtraukti į platesnes biologinės įvairovės ir gamtos apsaugos politikos sritis bei teisės aktus. Pavyzdžiui, į kelias nacionalines biologinės įvairovės strategijas ir planus yra įtrauktos nuorodos į žaliają infrastruktūrą (ji taip ir įvardyta arba naudojama kita terminija, atspindinti tą pačią sąvoką). Žalioji infrastruktūra taip pat yra netiesiogiai įtraukta į su tam tikromis ekosistemomis susijusias priemones, pavyzdžiui, į Airijos nacionalinę durpynų strategiją. Tačiau, išskyrus Vokietijos nacionalinę žaliosios infrastruktūros koncepciją¹¹, valstybės narės dar nepriėmė nacionalinių strategijų, konkrečiai skirtų žaliajai infrastruktūrai. Vis dėlto kelios nacionalinės strategijos yra rengiamos (pvz., Ispanijoje), o kitos politikos sritys ir teisės aktai – bent jau netiesiogiai – apima žaliosios infrastruktūros koncepciją, kaip ji apibrėžta ES žaliosios infrastruktūros strategijoje.

Dėl **ES vandens politikos** pažymėtina, kad natūralios vandens sulaikymo priemonės gali padėti sulėtinti lietaus vandens srautus, padidinti infiltraciją ir sumažinti taršą naudojant gamtinius procesus. Tokios priemonės yra laikomos ekonomiškoms siekiant Vandens pagrindų direktyvos ir Potvynių direktyvos¹² tikslų ir kartu padeda saugoti biologinę įvairovę ir prisitaikyti prie klimato kaitos. Buvo parengtos natūralių vandens sulaikymo priemonių gairės¹³ ir rengiant valstybių narių veiklos ir žemės ūkio programas buvo skatinamas jų įgyvendinimas naudojantis ES struktūrinių ir žemės ūkio fondų priemonėmis¹⁴. Veiklos programų ex post vertinimas¹⁵ parodė, kad, nepaisant tam tikros pažangos, siekiant skatinti strateginių ir integruotų programų įgyvendinimą padaryta dar ne viskas ir kad platesnio masto žaliosios infrastruktūros ir natūralių vandens sulaikymo priemonių planavimas galėtų padėti užtikrinti vandens kokybę, apsaugoti nuo potvynių ir siekti biologinės įvairovės tikslų. Apie planavimo galimybes gali būti informuojama per Ekosistemų ir jų paslaugų kartografavimo ir

⁷ <http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/pdf/2020/RPF.pdf>

⁸ Vokietija, Nyderlandai ir Flandrijos regionas (Belgija).

⁹ Žr. 2 išnašą.

¹⁰ Ekosistemų ir jų paslaugų kartografavimas ir vertinimas:

http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/ecosystem_assessment/index_en.htm.

¹¹ <http://www.bfn.de/bkgi.html>

¹² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52012DC0673>

¹³ Europos Komisija (2014). ES vandens politikos dokumentas apie natūralias vandens sulaikymo priemones. Vandens pagrindų direktyvos bendrosios įgyvendinimo strategijos darbo grupės priemonių programa.

https://circabc.europa.eu/sd/a/2457165b-3f12-4935-819a-c40324d22ad3/Policy%20Document%20on%20Natural%20Water%20Retention%20Measures_Final.pdf

¹⁴ https://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020_it

¹⁵ [Evaluation of the contribution of Operational Programmes to the implementation of EU water policy \(liet. Veiklos programų indėlio įgyvendinant ES vandens politiką vertinimas\).](#)

vertinimo (angl. MAES) sistemos darbą, upių baseinų valdymo planuose ir prioritetinių veiksmų programose, siekiant nustatyti daugiafunkces erdves, kuriose būtų sudarytos geriausios galimybės teikti ekosistemų paslaugas.

Atsižvelgiant į **ES jūrų reikalų ir žuvininkystės politikos**¹⁶ nuostatas, žalioji infrastruktūra yra laikoma darnaus pakrančių zonų vystymosi užtikrinimo priemone. Direktyvos, kuria nustatoma jūrinių teritorijų planavimo sistema¹⁷, 5 straipsnyje nurodomi pagrindiniai žaliosios infrastruktūros principai ir nustatoma, kad „valstybės narės siekia padėti užtikrinti [...] aplinkos išsaugojimą, apsaugą ir gerinimą, įskaitant atsparumą klimato kaitos poveikiui“. Tačiau žalioji infrastruktūra nepakankamai panaudojama jūrinių teritorijų planuose, nors ji galėtų padėti užtikrinti sveikas jūrų ekosistemas ir būti labai naudinga maisto gamybai, rekreacijai ir turizmui, klimato kaitos švelninimui ir prisitaikymui prie jos, pakrančių dinamikos kontrolei ir nelaimių prevencijai.

Nors žaliosios infrastruktūros sąvoka nebuvo įtraukta į Jūrų strategijos pagrindų direktyvą, jos tikslai yra suderinti su direktyva, nes ši direktyva yra skirta biologinei įvairovei išlaikyti ir švarems, sveikiems ir produktyviems vandenynams ir jūroms užtikrinti. Daromi tam tikri bandymai sudaryti jūrų žaliosios infrastruktūros tinklus sukuriant nuoseklius saugomų jūrų teritorijų tinklus pagal 13 straipsnio 4 dalį. Įgyvendinant priemones, kurių imamasi pagal šią direktyvą, toliau bus sprendžiami klausimai dėl būtinybės gerinti jūrų aplinkos būklę atsižvelgiant į tarpvalstybinę (regioninę) perspektyvą ir taikant naujai nustatytus kriterijus ir metodinius standartus¹⁸. Žaliosios infrastruktūros diegimas gali padėti pasiekti šį tikslą.

ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategijoje¹⁹ ekosistemomis grindžiami sprendimai ir žalioji infrastruktūra yra pripažįstami svarbiomis **kovos su klimato kaita** priemonėmis. Strategijos 7 veiksme pateikiama konkreti nuoroda į žaliąją infrastruktūrą – ji siejama su pilkosios infrastruktūros atsparumu. Keliuose pagal Biologinės įvairovės konvenciją tarptautiniu lygmeniu priimtuose sprendimuose²⁰ ir Paryžiaus susitarime²¹ buvo pabrėžta ekosistemomis grindžiamų metodų nauda klimatui. Tačiau yra daugiau sinergijos galimybių, nes klimato pokyčiai dažniau sukelia gaivalines nelaimes, tokias kaip 2017 m. pasireiškusios ekstremalios oro sąlygos, įskaitant miškų gaisrus, audras ir potvynius. Galėtų būti padaryta daugiau siekiant pabrėžti visokeriopą naudą, kurią žalioji infrastruktūra gali suteikti klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos srityse tiesiogiai, pvz., sekvestruodama anglies dioksidą, ir netiesiogiai, mažindama energijos poreikius ir taršą su žaliąja infrastruktūra susijusio aktyvaus transporto atveju (pavyzdžiui, važinėjant dviračiais ir vaikščiojant pėsčiomis), švelnindama karščio salų poveikį ir mažindama pastatų vėsinimo ir šildymo poreikius, kai įrengiami žalieji stogai ir žaliosios sienos.

¹⁶ COM(2014) 86 *final*

¹⁷ Direktyva 2014/89/ES, ES OL L 257, 2014 8 28, p. 135.

¹⁸ Komisijos sprendimas 2017/848.

¹⁹ COM(2013) 216.

²⁰ <https://www.cbd.int/ecosystem/> ; <https://www.cbd.int/climate/>

²¹ <https://unfccc.int/process/the-paris-agreement/the-paris-agreement>

ES prisitaikymo strategijos peržiūra²² suteikė galimybę apsvarstyti, kaip paskatinti toliau diegti žaliąją infrastruktūrą ekonomiškai efektyviai kuriant klimatui atsparią visuomenę. Tų pačių tikslų siekiama peržiūrint ES vandens politiką (Miesto nuotekų valymo direktyvą, Vandens pagrindų direktyvą, Potvynių direktyvą)²³. Tolesnės sinergijos taip pat galima siekti naudojantis Merų paktu dėl klimato ir energetikos²⁴ arba Tarptautinės vietinių darnaus vystymosi iniciatyvų tarybos (angl. ICLEI)²⁵ veikla.

Glaudžios **nelaimių rizikos valdymo** ir aplinkos sąsajos yra plačiai pripažįstamos, o dėl klimato kaitos poveikio tampa dar glaudesnės. 2015–2030 m. ES veiksmų plane dėl Sendajaus nelaimių rizikos mažinimo programos²⁶ aiškiai pripažįstama nauda, kurią žaliaji infrastruktūra gali suteikti nelaimių rizikos mažinimo ir valdymo srityje. Žaliąją infrastruktūrą galima skatinti diegiant ES nelaimių valdymo stiprinimo mechanizmus²⁷. Tačiau tai dar turi būti paversta konkrečiais veiksmais vietos lygmeniu. Patirtis rodo, kad **ekosistemomis grindžiami metodai**, tokie kaip žaliaji infrastruktūra, gamtiniai sprendimai, ekosistemomis grindžiamas prisitaikymas, natūralios vandens sulaikymo priemonės ir ekosistemomis grindžiamos nelaimių rizikos mažinimo priemonės, yra ekonomiškai efektyvios politikos priemonės²⁸; tačiau jie nėra visiškai išnaudoti, o jų potencialas turėtų būti toliau stiprinamas ES lygmeniu.

Nors žaliosios infrastruktūros sąvoka nėra *per se* įtraukta į **bendros žemės ūkio politikos** (BŽŪP) nuostatas, dviejuose dabartinės BŽŪP ramsčiuose numatyta priemonių, skirtų tvaraus gamtinių išteklių valdymo ir klimato politikos klausimams spręsti ir, priklausomai nuo jų formos ir įgyvendinimo, galinčių padėti diegti žaliąją infrastruktūrą. Pagal kompleksinio paramos susiejimo sistemą gera agrarinė ir aplinkosaugos būklė, susijusi su buferinėmis juostomis ir kraštovaizdžio funkcijomis, apima ir žaliąją infrastruktūrą²⁹, bet jos teikiama nauda skirtingose valstybėse narėse skiriasi. Kalbant apie pirmąją BŽŪP ramstį, 2015 m. įdiegta privaloma „žalinimo“ praktika gali būti naudinga tiek aplinkai, tiek klimatui; tačiau Europos Audito Rūmai neseniai padarė išvadą³⁰, kad, įgyvendinant ją taip kaip dabar, nėra tikėtina, kad ji duos reikšmingos naudos aplinkai ir klimatui, ypač biologinei įvairovei. Kalbant apie antrąją ramstį, valstybės narės ir regionai gali rinktis iš daugelio kaimo plėtros priemonių žemės ūkio, aplinkosaugos ir klimato politikos tikslams pasiekti, o jomis besinaudojantys ūkininkai gali gauti išmoką už plotą, kuri gali būti papildyta tiksline parama negamybinėms investicijoms. Konkreti parama taip pat gali būti skiriama perėjimui prie ekologinio ūkininkavimo arba jo išlaikymui ir tiesioginiam Buveinių direktyvos, Paukščių direktyvos ir Vandens pagrindų direktyvos nuostatų įgyvendinimui³¹. Europos žemės ūkio

²² COM(2018) 738.

²³ http://ec.europa.eu/environment/water/index_en.htm

²⁴ http://www.conventiondesmaires.eu/index_en.html

²⁵ <http://iclei-europe.org/about-iclei/>

²⁶ http://ec.europa.eu/echo/sites/echo-site/files/1_en_document_travail_service_part1_v2.pdf

²⁷ COM(2017) 773 final.

²⁸ <https://www.eea.europa.eu/publications/climate-change-adaptation-and-disaster>

²⁹ Pirmas ir septintas geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės elementai, žr. tarnybų darbinį dokumentą.

³⁰ <http://publications.europa.eu/webpub/eca/special-reports/greening-21-2017/en/>

³¹ [Pagrindiniai su vandens klausimais susiję aprašomieji statistiniai duomenys 2014–2020 m. kaimo plėtros programose](#)

fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšas taip pat galima naudoti remiant su miškininkyste susijusias priemones, kurios gali apimti žaliosios infrastruktūros kūrimą ar išlaikymą.

Šį poveikį būtų galima sustiprinti skatinant atkurti kraštovaizdžio funkcijas vietovėse, kuriose verčiamasi žemdirbyste, ir geriau apsaugant daugiameses pievas. Atliekant Kaimo plėtos programų poveikio įgyvendinant Vandens pagrindų direktyvos ir Potvynių direktyvos nuostatas *ex post* vertinimą, vertinamas ir gamtinių vandens sulaikymo priemonių naudojimas ir galimi jo tobulinimo ateityje būdai. Komunikate dėl maisto ir ūkininkavimo ateities³² rekomenduojama taikyti novatoriškas priemones, kuriomis galima sustiprinti esamą žaliąją infrastruktūrą.

Dedamos pastangos integruoti žaliąją infrastruktūrą į **ES regioninę politiką**: 2014–2020 m. Europos regioninės plėtos fondo (ERPF) ir Sanglaudos fondo reglamentuose numatyta³³ kompleksiskai skatinti darnų vystymąsi, įskaitant aplinkos apsaugos reikalavimų laikymąsi ir biologinę įvairovę. Valstybėms narėms skirtose gairėse³⁴ Komisija pabrėžė, kad žaliosios infrastruktūros ir ekosistemomis grindžiamas prisitaikymas yra ekonomiškai efektyvi pilkosios infrastruktūros ir intensyvaus žemės naudojimo alternatyva arba juos papildanti priemonė.

ES makroregioninės strategijos³⁵ yra naudingos žaliosios infrastruktūros projektų rengimo ir įgyvendinimo platformos, į kurias susiburia šalys (ES šalys ir ES nepriklausančios šalys), regionai ir suinteresuotieji subjektai. Žalioji infrastruktūra gali tapti struktūriniu ir funkciniu šių regionų darnaus vystymosi pagrindu. Geras pavyzdys: atsižvelgiant į ES Alpių regiono makroregioninę strategiją, 2017 m. spalio mėn. buvo priimta bendra ministrų deklaracija dėl Alpių regiono žaliosios infrastruktūros.

Žalioji infrastruktūra taip pat skatinama **ES miestų politikos srityje**. Remiantis ES miestų darbotvarka³⁶ dėl tvaraus žemės naudojimo ir gamtinių sprendimų, 2017 m. buvo inicijuota partnerystė, taip pat numatyta paskelbti kvietimą teikti pasiūlymus pagal Novatoriškus miestų veiksmus³⁷, kuriais finansuojami miestai siekiant išbandyti novatoriškus sprendimus pasirinktose darnaus miestų vystymosi srityse. Žalioji infrastruktūra įtraukta į Europos žaliosios sostinės ir Žaliojo lapo apdovanojimų³⁸ skyrimo kriterijus. Žinios apie miestų žaliąją infrastruktūrą taip pat gerėja įgyvendinant MAES projektą „EnRoute“³⁹ ir programos „Horizontas 2020“ gamtinių sprendimų projektus miestų teritorijose⁴⁰. Keletas Europos miestų iniciatyvų taip pat skirtos žaliajai infrastruktūrai miestų ir vietos lygmenimis.

³² COM(2017) 713 *final*.

³³ Reglamento (ES) Nr. 1303/2013 8 straipsnis.

³⁴ http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/legislation/guidance/

³⁵ Adrijos ir Jonijos jūrų, Alpių, Baltijos jūros ir Dunojaus makroregioninės strategijos.

³⁶ <http://www.urbanagendaforthe.eu>

³⁷ <http://www.uia-initiative.eu>

³⁸ <http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/>

³⁹ www.oppla.eu/EnRoute ir <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC110402>.

⁴⁰ Pvz., *Nature4Cities*, *GrowGreen*, *NAIAD*, *NATURVATION*, *UNALAB*, *Connecting* ir *UrbanGreenUp*.

Kalbant apie **ES sveikatos politiką**, nepaisant daugybės tyrimų⁴¹, rodančių teigiamą ryšį tarp žaliosios infrastruktūros ir žmonių sveikatos, žalioji infrastruktūra sprendimus priimančių asmenų ir suinteresuotųjų šalių nėra plačiai naudojama kaip ekonomiškai naudinga sveikatos klausimų sprendimo priemonė. Turi būti plačiau naudojama gerą patirtimi, pvz., Suomijos iniciatyvomis skatinti holistinį požiūrį į žaliąją infrastruktūrą ir žmonių sveikatą.

Suteikdama įvairios su ekosistemomis susijusios naudos, žalioji infrastruktūra gali padėti sustiprinti visuomenės pritarimą naujai sukurtai **energetikos infrastruktūrai**. Buveinių stiprinimo būdai, kaip antai vietovių, kuriose įrengtos elektros linijos, pertvarkymas į buveines su žema augmenija, išpopuliarėjo tarp vietos bendruomenių ir žemės savininkų, o projektų vykdytojų patiriamos augmenijos priežiūros išlaidos sumažėjo⁴². Pagal Atsinaujinančių energijos išteklių tinklo iniciatyvą apdovanojami projektai, skatinantys taikyti pažangią gamtos ir biologinės įvairovės apsaugos praktiką, tokie kaip įmonių „Elia“ ir „Terna“ vykdomi projektai⁴³. Panaši praktika galėtų būti plačiau taikoma visoje ES ir gali būti skatinama reguliuotojų kaip geriausia patirtis užtikrinant, kad būtų laiku įgyvendinti TEN-E prioritetinių koridorių bendros svarbos projektai, kurie yra būtini kuriant integruotą, saugią, konkurencingą ir tvarią ES energetikos vidaus rinką ir įgyvendinant ES klimato ir energetikos politikos tikslus.

Kalbant apie **ES transporto politiką**, kai kurie pavyzdžiai iliustruoja gerą patirtį, bet jie vis dar yra pavieniai, todėl reikia daugiau pastangų siekiant didinti biologinę įvairovę diegiant žaliąją infrastruktūrą TEN-T tinklų⁴⁴ teritorijose ir sukurti teigiamą poveikį gamtai bei ekonomikai, kartu didinant visuomenės pritarimą naujai transporto infrastruktūrai. Tam gali prireikti palei TEN-T koridorius išlaikyti didelę biologinę įvairovę pasižyminčias vietas arba įrengti specialias konstrukcijas, kad būtų užtikrintas saugus laukinių gyvūnų judėjimas. Todėl svarbu stiprinti transeuropinių tinklų ir žaliosios infrastruktūros diegimo sinergiją ES lygmeniu, taip pat ir nagrinėjant galimybes padaryti Europos infrastruktūros tinklų priemonės⁴⁵ projektus ekologiškesnius.

2.2. Geresnis informavimas, tvirtesnė žinių bazė ir inovacijų skatinimas

Žaliosios infrastruktūros strategijoje Komisija buvo paraginta tobulinti ir toliau platinti su žaliąja infrastruktūra susijusią informaciją. Daugiau galimybių susipažinti su specialia informacija apie žaliąją infrastruktūrą suteikiama per Europos biologinės įvairovės informacinę sistemą⁴⁶, įskaitant žaliosios infrastruktūros srities biblioteką⁴⁷. Kuriama sąveika su kitomis atitinkamomis informacinėmis platformomis. Buvo paskelbti rekomendaciniai dokumentai dėl žaliosios infrastruktūros integravimo į konkrečias politikos sritis (pvz.,

⁴¹ P.vz., Tyrimų ataskaita dėl gamtos naudos sveikatai ir socialinės naudos <http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/intro/>.

⁴² BESTGRID projektas, <https://www.bestgrid.eu>.

⁴³ Žr. tarnybų darbinį dokumentą.

⁴⁴ <https://ec.europa.eu/inea/en/ten-t>

⁴⁵ <https://ec.europa.eu/inea/connecting-europe-facility/cef-transport>

⁴⁶ <http://biodiversity.europa.eu/>

⁴⁷ <http://biodiversity.europa.eu/topics/green-infrastructure>

regioninę ir sanglaudos politiką⁴⁸, vandens ir potvynių valdymą⁴⁹, poveikio aplinkai vertinimus⁵⁰ ir strateginius aplinkos vertinimus⁵¹).

Žaliosios infrastruktūros žinių bazės stiprinimas yra platesnio masto veiksmų dalis siekiant sukurti 2020 m. ES biologinės įvairovės strategijos 2 tikslui skirtą žinių bazę. Pagal 2013 m. pradėtą įgyvendinti ES iniciatyvą dėl ekosistemų ir jų paslaugų kartografavimo ir vertinimo (MAES) ES ir jos valstybėms narėms teikiamos metodinės gairės dėl ekosistemų ir jų paslaugų būklės nustatymo ir vertinimo. 2016 m. paskelbta ketvirtoji MAES ataskaita⁵², skirta miestų žaliajai infrastruktūrai.

Paskelbdama ataskaitą dėl strateginio žaliosios infrastruktūros ir ekosistemų atkūrimo naudojant kartografavimo metodus, duomenis ir priemones⁵³, Komisija atsiliepė į Žaliosios infrastruktūros strategijos raginimą peržiūrėti „sprendimų priėmėjams prieinamų erdvinių ir techninių duomenų apie žaliosios infrastruktūros diegimą apimtį ir kokybę“.

Europos aplinkos agentūra (EAA) ir Jungtinis tyrimų centras (JTC) rengia žaliosios infrastruktūros diegimo ir atkūrimo paramos priemones ir paskelbė ataskaitas apie esamų duomenų tinkamumą naudoti ir naujas žaliosios infrastruktūros diegimo metodikas⁵⁴.

Kalbant apie **ES mokslinių tyrimų ir inovacijų politiką**, su žaliaja infrastruktūra susiję projektai finansuojami pagal Septintąją bendrąją programą (BP7) ir nuo 2014 m. – pagal programą „Horizontas 2020“. Investavimo galimybės teikiamos per mokslinius tyrimus, inovacijas ir demonstracinius projektus, skirtus gamtiniams sprendimams diegti ir vertinti. Jas papildo politikos integravimas, rodiklių nustatymas, dalijimasis informacija, skatinimas ir verslo ir visuomenės informavimas, nes turimi duomenys apie visokeriopą gamtinių sprendimų teikiamą naudą skatina intensyviau diegti žaliają infrastruktūrą ir teikti jai pirmenybę. Galimybes gauti finansavimą palengvina mokslinių tyrimų lėšomis finansuojama informacijos mainų platforma „Oppla“⁵⁵ ir tinklaveikos platforma „ThinkNature“⁵⁶.

Žaliosios infrastruktūros strategijoje Komisija taip pat paraginta įvertinti, „kiek techniniai standartai, visų pirma susiję su fiziniais statybiniais blokais ir procedūromis, galėtų būti naudingi kuriant žaliajai infrastruktūrai palankių produktų rinką“. Galimas su žaliaja infrastruktūra susijusių standartų rengimas įtrauktas į metinę Sąjungos standartizacijos darbo programą⁵⁷, o Komisija šiuo klausimu atliko tyrimą⁵⁸. Per ateinančius mėnesius bus tęsiamas darbas, kuriame dalyvaus atitinkamos suinteresuotosios šalys ir standartizacijos organizacijos,

⁴⁸ http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guides/2013/guide-to-multi-benefit-cohesion-policy-investments-in-nature-and-green-infrastructure

⁴⁹ <https://www.eea.europa.eu/publications/green-infrastructure-and-flood-management>

⁵⁰ <http://ec.europa.eu/environment/eia/eia-support.htm>

⁵¹ <http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-support.htm>

⁵² <http://biodiversity.europa.eu/maes> ir <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC101639>.

⁵³ Estreguil, C., Dige, G., Kleeschulte, S., Carrao, H., Raynal, J. and Teller, A., *Strategic Green Infrastructure and Ecosystem Restoration: geospatial methods, data and tools*, EUR 29449 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019, ISBN 978-92-79-97295-9, doi:10.2760/36800, JRC113815.

⁵⁴ Žr. tarnybų darbinį dokumentą.

⁵⁵ <http://oppla.eu/>

⁵⁶ <https://www.think-nature.eu/>

⁵⁷ COM(2017) 453 final.

⁵⁸ http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/docs/green_infrastructures/GI%20Final%20Report.pdf

kad būtų galima įvertinti, ar su žaliaja infrastruktūra susijusiems elementams bus reikalingi nauji standartai.

2.3. Galimybių gauti finansavimą didinimas

Neseniai atliktame tyrime⁵⁹ buvo apskaičiuota, kad 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu ES žaliajai infrastruktūrai skiriamos lėšos siekė maždaug 6 579 mln. EUR, o daugiausia lėšų buvo skirta iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai. Pagal LIFE programą biologinei įvairovei, įskaitant žaliają infrastruktūrą, skiriamas specialus finansavimas⁶⁰.

2014–2020 m. laikotarpiui žaliajai infrastruktūrai toliau bus teikiama Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo parama skiriant tiesioginius asignavimus biologinei įvairovei, gamtai ir žaliajai infrastruktūrai, o investicijoms numatyta 3 700 mln. EUR; taip pat bus remiamos investicijos į kelias susijusias sritis, tokias kaip apsauga nuo potvynių, vandens valymas ar pastatų atnaujinimas.

Žaliosios infrastruktūros strategijoje Komisija buvo paraginta išnagrinėti galimybes sukurti naujoviškus žaliajai infrastruktūrai remti skirtus finansavimo mechanizmus ir sukurti ES finansavimo priemonę, kurios lėšomis būti remiami asmenys, norintys rengti žaliosios infrastruktūros projektus. Žaliosios infrastruktūros projektai yra tinkami finansuoti pagal Gamtos turtų finansavimo priemonę⁶¹ – finansinę priemonę, pagal kurią remiami projektai, kuriais siekiama užtikrinti biologinę įvairovę ir prisitaikymą prie klimato kaitos ir kuriuos įgyvendinant gaunama pajamų arba sutaupoma lėšų. Pirmoji paskola buvo pasirašyta 2017 m. balandžio mėn.⁶², ir tikimasi, kad ji bus labai naudinga žaliajai infrastruktūrai ir gamtai. 2018 m. buvo pasirašyti dokumentai dėl trijų papildomų veiksmų, įskaitant miesto žaliajai infrastruktūrai plėtoti skirtą paskolą Atėnų miestui. Rengiami dar keli kiti svarbūs projektai.

Europos strateginių investicijų fondas⁶³ (ESIF) ir naujojo ESIF 2.0 reglamento tikslai (susiejant ESIF su tvaresniais ir tarpvalstybiniais projektais, ypač tokiais, kuriais įgyvendinami Paryžiaus klimato kaitos susitarimo (COP 21) tikslai ir skatinamas perėjimas prie efektyvesnio išteklių naudojimo, žiedinės ir (beveik) nulinio anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos) taip pat gali paskatinti, tiesa, netiesiogiai, žaliosios infrastruktūros projektų įgyvendinimą.

ES bendro finansavimo lėšos, skirtos projektams, kuriais įgyvendinama žalioji infrastruktūra taikant gamtinius sprendimus ir atkūrimas, 2014–2015 m. pagal programą „Horizontas 2020“ paskelbtus kvietimus sudarė 38,6 mln. EUR, 2016 m. – 68 mln. EUR, o 2017 m. – jau 73 mln. EUR. ERA-net per tinklą BiodivERsA⁶⁴ 2015–2016 m. nacionalinėms agentūroms papildomai skyrė 33 mln. EUR bendro finansavimo lėšų su žaliaja infrastruktūra susijusiems projektams įgyvendinti. Įgyvendinant kitas finansavimo priemones, tokias kaip struktūriniai

⁵⁹ http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/docs/green_infrastructures/GI%20Final%20Report.pdf

⁶⁰ <http://ec.europa.eu/environment/life/index.htm>

⁶¹ <http://www.eib.org/products/blending/ncff/index.htm>

⁶² <http://www.eib.org/products/blending/ncff/project-examples/index.htm>

⁶³ <http://www.eib.org/efsi/>

⁶⁴ <http://www.biodiversa.org/>

fondai, galėtų būti panaudoti su žaliaja infrastruktūra susijusių mokslinių tyrimų rezultatai ir naujovės, padidintas intervencijų mastas ir pagerintas tarpusavio derėjimas, tačiau to dar nėra.

Ši peržiūra parodė, kad įvairiose ES finansavimo priemonėse numatytos galimybės nebuvo visiškai išnaudotos ir kad dar reikia gerinti galimybes gauti finansavimą. Kai kurie suinteresuotieji subjektai, su kuriais konsultavosi Biologinės įvairovės ir gamtos išteklių koordinavimo grupė, pažymėjo, kad specialios finansinės priemonės trūkumas jiems atrodė kaip kliūtis. Reikia didinti supratimą apie esamas galimybes⁶⁵ ir pateikti informaciją apie tai, kaip suderinti skirtingus šaltinius įgyvendinant strategiškesnius ir labiau integruotus žaliosios infrastruktūros projektus.

Investicijos į žaliąją infrastruktūrą duoda didelės grąžos privačiam sektoriui. Žaliąją infrastruktūrą plėtotojai gali naudoti siekdami padidinti žemės vertę arba apsaugoti turtą nuo klimato kaitos poveikio, atsižvelgdami į daugelio ekosistemų anglies dioksido kaupimo, erozijos prevencijos ir potvynių kontrolės funkcijas. Norint paskatinti pasinaudoti šiomis galimybėmis, reikalingos gairės dėl ekonominės investicijų į žaliąją infrastruktūrą grąžos kiekybinio vertinimo. Pagal Veiksmų plano gamtai, žmonėms ir ekonomikai 1b veiksmą⁶⁶ šis poreikis sprendžiamas pateikiant Komisijos gaires dėl ekosistemų ir ekosisteminių paslaugų integravimo į sprendimų priėmimo procesą.

2.4. Parama rengiant ES lygmens žaliosios infrastruktūros projektus

ES žaliosios infrastruktūros strategijoje pabrėžiama, kad parama žaliosios infrastruktūros projektams ES lygmeniu yra svarbus tikslas siekiant išvengti atvejų, kai žaliosios infrastruktūros projektai būtų vykdomi tik kaip nepriklausomos iniciatyvos ir nebūtų išnaudotos visos jų galimybės. Ji paskatino valstybes nares ir regionus pasinaudoti žaliosios infrastruktūros plėtros galimybėmis tarpvalstybiniu ir tarptautiniu mastu.

Valstybėse narėse buvo sėkmingai išvystytos tik kelios tarptautinės iniciatyvos, pavyzdžiui, Europos žalioji juosta⁶⁷ arba Žemutinio Dunojaus žaliasis koridorius⁶⁸. Kalbant apie pastarąją, buvo apskaičiuota, kad iš kiekvieno atkurtos salpos hektaro per metus gauta 500 EUR vertės ekosistemų paslaugų, o tai padėjo įvairinti vietos pragyvenimo šaltinius.

Kalbant apie paramą ES lygmens žaliosios infrastruktūros projektams, esamos priemonės yra pirmiausia orientuotos į vienos valstybės narės teritorijoje įgyvendinamus projektus (išskyrus INTERREG) ir turi savo procedūrinius reikalavimus ir terminus, todėl nesudaromos palankesnės sąlygos tarpvalstybiniam žaliosios infrastruktūros projektams rengti ir įgyvendinti.

Apskritai, yra galimybių toliau sąveikiai integruoti žaliąją infrastruktūrą į strateginio planavimo priemones, pavyzdžiui, upių baseinų valdymo planus, „Natura 2000“ valdymo planus, nacionalinius oro kokybės planus, kaimo plėtros programas ir sanglaudos politikos

⁶⁵ Žr. Komisijos daugiariopos naudos sanglaudos politikos investicijų į gamtą ir žaliąją infrastruktūrą vadovą.

⁶⁶ http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/action_plan/factsheets_en.pdf

⁶⁷ <http://www.europeangreenbelt.org/>

⁶⁸ <http://climate-adapt.eea.europa.eu/metadata/case-studies/lower-danube-green-corridor-floodplain-restoration-for-flood-protection>

veiklos programas, taip pat į transeuropinius tinklus. Tokie planai padėtų sukurti visą ES apimančią žaliosios infrastruktūros tinklą.

Žaliosios infrastruktūros strategijoje pažymėta, kad vadinamasis TEN-G (žaliajai infrastruktūrai skirtas transeuropinis tinklas) „labai padėtų užtikrinti Europai būdingiausių ekosistemų atsparumą ir gyvybingumą, o tai, savo ruožtu, būtų naudinga socialiniu ir ekonominiu atžvilgiu“. Buvo numatyta, kad Komisija atliks tyrimą siekdama įvertinti galimybes plėtoti ES TEN-G iniciatyvą, įskaitant sąnaudų ir ekonominių, socialinių ir aplinkosauginių tokios iniciatyvos privalumų įvertinimą. Europos Parlamentas⁶⁹, Taryba⁷⁰ ir Regionų komitetas⁷¹ taip pat išreiškė pritarimą TEN-G iniciatyvai.

2016 m. buvo paskelbta kaštų ir naudos analizė⁷², kurioje buvo padaryta išvada, kad strategiškesnis požiūris į žaliąją infrastruktūrą ES lygmeniu padėtų iš kiekvieno investuoto euro pelnyti daugiau, palyginti su dabartine įgyvendinama žaliosios infrastruktūros politika ir lėšų paskirstymu (naudos ir kaštų santykis yra daugiau kaip du kartus didesnis, nei pagal dabartinę sistemą).

Veiksmų plano gamtai, žmonėms ir ekonomikai 12 veiksmo apraše numatyta, kad Komisija turėtų pateikti gaires, kaip sukurti strateginę sistemą, kuri padėtų toliau remti žaliosios infrastruktūros plėtrą ES lygmeniu. Tai turėtų padėti nustatyti bendriems Europos interesams svarbius projektus, kuriems pagal dabartinę daugiametę finansinę programą turi būti teikiama pirmenybė ir skiriamas atitinkamas finansavimas, kurio mastas peržengtų administracines ribas.

3. Išvados ir tolesni veiksmai

Įgyvendinant ES žaliosios infrastruktūros strategiją išryškėjo žaliosios infrastruktūros nauda ir žaliosios infrastruktūros diegimas ES įgijo tam tikrą pagreitį. Buvo padaryta pažanga įvairiais lygmenimis, tačiau ne visi uždaviniai yra išspręsti, o žaliosios infrastruktūros diegimas turi būti toliau plečiamas. Duomenys rodo, kad strateginis požiūris į žaliąją infrastruktūrą ES lygmeniu dar nėra įgyvendintas; taip pat reikėtų apsvarstyti tvirtesnę žaliosios infrastruktūros įgalinimo sistemą. Žaliosios infrastruktūros diegimas dažnai įgyvendinamas tik nedideliu mastu, nėra tinkamai atsižvelgiama į galimą ekonominę ir socialinę naudą, gaunamą vietoje pilkosios taikant žaliosios infrastruktūros sprendimus.

Valstybių narių lygmeniu reikia daugiau pastangų, kad būtų parengtos ir įgyvendintos nacionalinės žaliosios infrastruktūros strategijos ir prioritetų nustatymo sistemos, skirtos nualintoms ekosistemoms atkurti pagal MAES metodiką. Tai užtikrins didesnę sinergiją su prioritetinių veiksmų programomis, numatytomis Gamtos direktyvoje, Vandens pagrindų direktyvoje ir Jūrų strategijos pagrindų direktyvoje, ir jų papildomumą.

⁶⁹ 2016 m. vasario 2 d. rezoliucija dėl ES biologinės įvairovės strategijos iki 2020 m. laikotarpio vidurio peržiūros, 29 punktas.

⁷⁰ 2015 m. gruodžio 16 d. išvados dėl ES biologinės įvairovės strategijos iki 2020 m. laikotarpio vidurio peržiūros, 30 punktas.

⁷¹ 2014 m. birželio 26 d. nuomonė „Daugiapakopis valdymas propaguojant ES biologinės įvairovės strategiją iki 2020 m. ir įgyvendinant tarptautinius Aichi tikslus“, 53 punktas.

⁷² Žr. 59 išnašą.

Žaliosios infrastruktūros integravimas į atitinkamus ES finansavimo mechanizmus suteikė naujų galimybių, tačiau įsisavinimas vis dar pernelyg ribotas. Turėtų būti dedamos didesnės pastangos siekiant veiksmingai integruoti žaliąją infrastruktūrą į atitinkamas ES politikos sritis ir teisės aktus. Būtina užtikrinti strategiškesnį požiūrį ir kuo geriau išnaudoti būsimas ES finansavimo priemones žaliajai infrastruktūrai remti. Be to, reikėtų tobulinti su ekosistemomis susijusių sričių politikos suderinamumą, be kita ko, gerinant susijusių platformų sąveiką.

ES gamtos veiksmų plano 12 veiksmo ir su juo susijusių gairių dėl paramos ES lygmens žaliosios infrastruktūros projektams įgyvendinimas sudaro galimybę toliau aiškinti žaliosios infrastruktūros koncepciją (atsižvelgiant į pastabas, kad kartais sudėtinga aprėpti skirtingus ES apibrėžtyje nurodytus aspektus). Gairėse taip pat pateikiami konkretūs pavyzdžiai, kaip žilioji infrastruktūra yra susijusi su ekosistemų atkūrimu. Jų tikslas – padėti optimizuoti dabartinės daugiametės finansinės programos investicijas į gamtą ir biologinę įvairovę ir suteikti peno ateities diskusijoms, kuriose bus svarstoma, kaip tęsti šią veiklą po 2020 m.

Be to, Komisijos gairės dėl ekosistemų ir jų paslaugų integravimo į sprendimų priėmimo procesus⁷³ padeda geriau atsižvelgti į žaliosios infrastruktūros teikiamą ekonominę, socialinę ir aplinkosauginę naudą.

Šioje ataskaitoje pateiktos išvados bus įtrauktos į ES biologinės įvairovės strategijos iki 2020 m. įvertinimą ir tolesnius veiksmus. Jos bus panaudotos įgyvendinant kitų pagrindinių ES politikos sričių, tokių kaip ekonomikos augimas ir darbo vietų kūrimas, klimato kaitos mažinimas ir prisitaikymas, nelaimių rizikos mažinimas, sanglauda, tvarus žemės ūkis ir miškininkystė, tikslus, o platesniu požiūriu – darnaus vystymosi tikslus.

⁷³ http://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm